

ALTERNATİFLER

Kene Sorunlarını Pestisit Kullanmadan Önlemek

Samantha McClanahan

(*Samantha McClanahan*, Creswell Lisesi öğrencisidir ve NCAP'ta Bilim ve Mühendislik stajyeridir.)

Keneler ısırır, kanla beslenir ve bazen ciddi hastalıklar taşır; bunlar kenelerden hoşlanmamak için yeterli sebepler. Fakat kenelerin yaşadığı yerlerde zaman geçiriyorsanız paniklemeden veya hemen bir sprey şişesine uzanmanız gerekmez. Bunun yerine, kenelerle baş etmek için etkili bazı pestisitsiz teknikler deneyebilirsiniz.

Keneleri Tanımak

Keneler böcek değildir. Örümcekler ve akarlarla daha yakın akraba olan eklem bacaklılardır. Hayatta kalmak ve üremek için konakçı hayvanlara ihtiyaç duyarlar.¹

Kenelerin yaşam döngüsü dört aşamadan oluşur: yumurta, larva, nimf ve yetişkin.¹ Nimfler küçüktür, 1 - 3 mm boyundadır ve görmesi zordur.^{2,3}

Kuzeybatı (Pasifik) bölgesindeki kenelerin en aktif olduğu dönem, bahar ayları ve ilk yazdır.²⁻⁴ Keneler uçamaz veya zıplayamaz, ancak yavaşça sürünür ve bu nedenle yüzeydeki bitki örtüsüne tırmanarak konakçı bir hayvanın yanından geçmesini bekler.¹

ABD'de 80 kene türü vardır, fakat yalnızca bir düzine kadarı sağlık sorunları oluşturur.¹ Birbirinden ayırt etmek zordur, bu yüzden bir keneyi tanımlamanız gerekirse bir uzmandan² yardım almalısınız (örneğin ilçe tarım memurları).

Kenelerin Taşıdığı Hastalıklar

Kenelerin taşıdığı hastalıklar ciddi sorunlar yol açabilir, fakat bütün keneler de hastalık taşımaz,⁵ bu yüzden kene tehlikesi fazla abartılmamalıdır.

Lyme hastalığı, bazı kenelerin ısırığı ile bulaşan bakteriyel bir enfeksiyondur. Geyik kenesi olarak da bilinen siyah-bacaklı kene (*Ixodes scapularis*), ABD'nin doğusundaki başlıca hastalık taşıyıcısıdır ve akrabası olan batı siyah-bacaklı kene de ABD'nin batı bölgesindeki başlıca taşıyıcısıdır.¹

Taşıyıcı bir kenenin Lyme hastalığını bulaştırabilmesi için 36 ile 48 saat boyunca insana tutunması gerekir. Ama bütün kenelerin taşıyıcı olmadığını da bilmek gerekir.¹

¹ Stafford, K.C. 2004. Tick management handbook. The Connecticut Agricultural Experiment Station.

<http://www.caes.state.ct.us/SpecialFeatures/TickHandbook.pdf>.

² Parsons, G.L. and P.A. Rossignol. 1989. Identifying adult hard ticks commonly found on humans in Oregon. Oregon State Univ. Extension Service.

<http://eesc.orst.edu/aqcomwebfile/edmat/html/EM/EM8410-E/EM8410-E.html>.

³ Univ. of California. 2000. Lyme disease in California. Pest Notes Publ. 7485.

<http://www.ipm.ucdavis.edu/PMG/PESTNOTES/pn7485.html>.

⁴ Montana State Univ. Extension Service. 2001. Tick-borne diseases in Montana.

<http://Scarab.msu.montana.edu/YardGarden/docs/ticks-insect.htm>.

⁵ U.S. Army Center for Health Promotion and Preventive Medicine. 2003. Just the facts ... tick control around the home. <http://chppm-www.apgea.army.mil/ento/facts/TickControlAroundTheHome.pdf>.

Kenelerin taşıdığı başka bir bakteri de Rocky Dağları benekli humma hastalığına yol açar. Bu hastalığı taşıma ihtimali olan keneler, doğu eyaletlerde Amerikan köpek kenesi (*Dermacentor variabilis*), batı eyaletlerde ise Rocky Dağları ağaç kenesidir (*Dermacentor andersoni*).

Adına rağmen, Rocky Dağları benekli humma hastalığı en çok Oklahoma ve Kuzey Carolina eyaletlerinde görülür. Lyme hastalığında olduğu gibi, bu hastalığı taşıyan kene sayısı da aslında pek fazla değildir.¹

Kenelerin Görüldüğü Yerlerden Kaçınin

Kene sorunlarından kaçınmanın basit bir yolu, sık görüldükleri yerlerden uzak durmaktır.

Keneler, zeminin kalın bir çalı örtüsüyle, otlarla veya boylu çimlerle kaplı olduğu alanlarda yaygındır. Güneş ve rüzgârın kurutucu etkisinden korunmaları gerektiği için bu tip alanlar yalnızca bunu sağlamakla kalmaz, fare ve geyik gibi kene konakçılarının da yaşadığı yerlerdir.⁵

Yoğun ve sık bir bitki örtüsüyle kaplı bir alanın keneler tarafından istila edilip edilmediğini anlamamanın bir yolu, beyaz bir kumaş parçasını yerde sürüklemektir. Civardan geçen konakçı canlıların peşindeki keneler bu kumaşa tutunacaktır.⁶

Peyzajı Değiştirin

Yaşadığınız yerdeki peyzajı değiştirerek, kenesiz alanlar oluşturabilirsiniz. Eğer bölgede kene sorunu varsa, bahçede şu değişiklikleri yapmayı düşünebilirsiniz:

- Açık çim alanları artırın.⁵
- Çimleri en fazla 7.5 cm yüksekliğinde biçin. Bu, toprak seviyesindeki nem oranını azaltır ve keneler için hayatı zorlaştırır.⁵
- Dökülen yaprakları, otları ve süprüntüyü ortadan kaldırın. Bunlar keneleri ve konakçıları ortama çekebilir.⁵
- Eğer bahçenizin sınırında bir koruluk varsa, sınırdan bir - iki metre içeriye kadar yerdeki döküntüleri süpürün ve çalıları temizleyin.⁵
- Evinizin yanında yoğun dikim yapılmış tarhlar bulundurmayın.⁵
- Piknik masalarını, bahçe mobilyalarını ve çocukların oyun alanlarını ağaçlar, çalılar ve yer örtücü bitkilerin bulunduğu alanlardan uzakta tutun.⁵
- Kenelerin yoğun olduğu ağaçlık alanlarla bahçe çimi arasında ağaç yongaları veya mıcırdan bir bariyer oluşturun.¹

⁶ National Park Service. 2003. Integrated pest management manual: Ticks. <http://www.nature.nps.gov/biology/ipm/manual/ticks.htm>.

Giyiminize Dikkat Edin

Kenelerin istila ettiği alanlara girerken uygun biçimde giyindiğimize emin olun. Açık renkler giymek, üzerinizdeki keneleri görmenizi kolaylaştırır.³

El ve ayak bileklerinizi ile belinizi sıkıca kapatmayı da ihmal etmeyin.⁴ Tişörtünüzü belinize ve paçalarınızı da çoraplarınızın içine sokun.³ Paçalarınızla çoraplarınızın birleştiği yeri bir lastik şerit veya bantla sarın ki keneler içeri giremesin. Uzun kollu giysiler tercih edin ve şapka takın.⁷ Ayrıca, kenelerin patikaların yanındaki uzun boylu otlarda bir canlının kendisine sürünmesini beklediğini unutmayın ve bu nedenle patikaların ortasında yürümeye özen gösterin.⁷

Kene Kontrolü

Üzerinizdeki keneleri görmek zor olabilir, bu yüzden bir kene habitatından geçtikten sonra kendiniz, çocuklarınız ve evcil hayvanlarınızın üzerini kontrol edin. Bütün bedeninizi, özellikle de kenelerin en sık tutunduğu noktaları inceleyin: koltuk altlarınız, kulaklarınızın içi ve arkası, göbek deliğiniz, dizlerinizin arkası, saçınızın içi ve etrafı, kasıklarınız ve belinizin etrafı.⁸ Duş almak da her zaman iyi bir fikirdir.⁷ Giysilerinizi kurutucu makinede kurutmak da kenelerin icabına bakar.⁹

Eğer bir kene bulursanız, hemen çıkarmanız gerekir.³

Evinizi ve Bahçenizi Hayvanlardan Koruyun

Eğer çeşitli hayvanların evinize yaklaşmasını engellerseniz, kenelerden de korunabilirsiniz. Odun yığınlarını, kuş yemliklerini, kuş banyolarını evden mümkün olduğunca uzakta tutun. Fareler ve sincaplar kene konakçısıdır. Bu hayvanlar odun yığınları arasına yuva yapabilir ve kuş yemliklerinden beslenebilir.⁵

Geyikler de kene konakçısıdır, bu yüzden bahçenizde geyiklerin yemeyi sevdiği bitkileri bulundurmuyun. Daha çok, sevmedikleri bitkileri dikin. Bölgenizdeki tarım memurlarından tavsiye alabilirsiniz. Geyik gibi büyük hayvanları bahçe dışında tutmak için çitle çevirmeyi düşünebilirsiniz. Bahçenizde yaban hayvanlarını beslemeyin.⁵

Evcil Hayvanlar ve Keneler

Dışarı çıkan evcil hayvanların eve kene getirme ihtimali, dışarı çıkmayan evcil hayvanlardan daha fazladır. Kenelerin bulunduğu yerlerde gezen evcil hayvanlarınız eve geldiği zaman kontrol edin. Evcil hayvanlarınızın yattığı yer belli olsun ve uyurken üzerlerinden düşen keneleri sık sık kontrol edin. Evcil hayvanlarınızı mobilyalarınızdan uzak tutun çünkü keneler yastıkların ve kumaş kıvrımlarının arasında saklanabilir.⁵

⁷ American Red Cross. Undated. Health and safety tips: Ticks and Lyme disease.

<http://www.redcross.org/services/hss/tips/ticks.html>.

⁸ Centers for Disease Control and Prevention. 2005. Tick tips. <http://www.cdc.gov/ncidod/ticktips2005/>

⁹ University of Washington, Seattle. 2004. Lyme disease.

http://www.orthop.washington.edu/uw/tabID_3376/Default.aspx.

Kaçırıcılar

Keneleri kaçırmak için genelde pestisit önerilir.¹ Yaygın bir ürün olan DEET, insanların sinir sistemine çeşitli zararlar vermektedir. (Bkz. Sayfa 10-14 veya www.pesticide.org/DEET.pdf)

Geraniol adlı alternatif kaçırganı, Florida Üniversitesi'nde yapılan araştırmalara göre keneler üzerinde etkilidir.¹⁰ Geraniol hakkında daha fazla bilgi için bu sayının 6 ve 7. Sayfalarına veya www.pesticide.org/repellents.pdf adresine bakabilirsiniz.

Sonuç

Kenelerin bulunduğu yerlerde sorunlardan kaçınmak için giyiminize dikkat etmeniz gerekir. Kenelerin yaşam alanına girdikten sonra üzerinizi dikkatlice kontrol edin. Ayrıca, bahçenizi keneler ve kene taşıyıcıları için çekici olmayan bir hâle de getirebilirsiniz.

Keneleri Güvenli Biçimde Nasıl Çıkarabilirsiniz?

1. Keneyi cımbızla veya tek kullanımlık eldiven ile alın. Parmaklarınızı kullanmanız gerekiyorsa, bir parça kağıt havlu veya kumaş kullanarak doğrudan teması engelleyin.
2. Keneyi, cildinize mümkün olduğu kadar yakın bir noktadan tutun. Böylece, keneyi alırken başının vücudundan kopma olasılığı azalır.
3. Keneyi, sabit bir güçle doğrudan dışarı çekin. Döndürmeyin, çünkü o zaman keneyi çekerken ağız parçaları cildinizde takılı kalabilir.
4. Keneyi çıkardıktan sonra ısırıldığı yeri bolca dezenfekte edin. Keneyi çıkarmadan önce arkasına vazelin veya yağ sürmeyin, ya da yanan bir kibrit tutmayın. Yoksa kene hala tutunuyorken salya akıtmasına yol açabilir ve bu sebeple hastalık bulaşma riskini artırabilirsiniz.

Kaynak: Stafford, K.C. 2004. Tick management handbook. The Connecticut Agricultural Experiment Station. <http://www.caes.state.ct.us/SpecialFeatures/TickHandbook.pdf>. Centers for Disease Control and Prevention. 2005. Tick tips. <http://www.cdc.gov/ncidod/ticktips2005>.

¹⁰ Univ. of Florida. 1999. UF entomologist develops safe, effective alternative to DEET insect repellents. <http://www.napa.ufl.edu/99news/nodeet.htm>.